1938 ий 27 ноябрь
№ 104 (488)
Акше 5 ыр.

9-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден горком орган

Районный конференций-шамычым кӱкшӱ идейно-политический уровенеш эртараш

Шукерте огыл ВЛКСМ Центральный Комитетын VII Пленумжо эртыш. Тиде Пленум комсомольский организацийын илышыштыже поснак кугу значенян. Большевистский критик ден самокритикым кумдан шарыме негызеш эртыше Пленум комсомольский организаций-шамычлан пеш кӱлешан урокым пуэн, комсомольский организаций-шамычым критик ден самокритикым кучылташ, тыжечын политический выводым ышташ туныктен.

ВЛКСМ Центральный Комитетын VII Пленумжо ВКП(б) Центральный Комитетын инициативше дене эртаралтын. ВКП(б) ЦК лӱм дене Шкирятов йолташ докладым ыштен. Тудо шке докладыштыже ВЛКСМ ЦК-ын руководствыштыжо антипартийный методым, ВЛКСМ ЦК секретарь-шамычын— Косаревын, Вершковын, Богачевын, Пикинан— тушманым авырен ашнымыштым, большевистский критик ден самокритикым пызырмыштым раш да келгын ончыктен.

ВЛКСМ ЦК-ын VII Пленумжо руководство гыч бюрократ, политический банкротитлалтше, тушман-шамычым аралыше, массе деч кӱрылтшӧ - шамычым поктен луктын да Центральный Комитетын у руководствыжым сайлен.

25 ноябрьыште мемнан республикын южо районлаштыже районный комсомольский конференций-шамыч эртаралташ тӱҥалыныт. Конференций - шамычын делегатышт ВЛКСМ ЦК VII Пленумын решенийже гыч серьезный политический выводым ыштышышт кӱлеш.

Пектубаевский районный конференцийыште делегат - шамыч райкомым чот критиковатлат. РОНКВД пеленсе первичный организаций гыч Чесноков йолташ шке выступленийыштыже райкомол калык тушман - шамычым ликвидироватлышаш верч пеш эркын кучедалеш, манын пеҥгыдын ончыктыш. Тыгак Драгин, Егошин йолташ-шамычынат выступленийышт резкий ыльыч. Нуно райкомолын несоюзный молодежь дене пашам лушкыдын ыштымыжым, школлаште улшо ситыдымаш - шамычым пытараш начар кучедалмыжым конкретный факт-шамыч дене ончыктен пуышт.

Косолаповский районный конференцийын делегатше-шамыч ВЛКСМ ЦК VII Пленумын решенийже гыч шкаланышт урокым ыштен огытыл. Санденак конференцийыште первой выступатлыше - шамыч большевистский критикым шараш лӱдын выступатлышт. Теҥгече эр заседанийыште выступатлыше 17 делегат гыч пеш шагалже велэ комсомольский пашаште улшо ситыдымаш-шамычым лӱдде критиковатлышт. Выступатлыше - шамыч ВЛКСМ ЦК IV Пленумын решенийжым илышыш пуртымо нерген шагал да ситыдымын ойлат.

ВЛКСМ-ын районный конференцийже - шамыч кӱкшӱ идейно - политический уровенеш эртаралтшаш улыт. Райком секретарь-шамычын очетышт да делегат - шамычын выступленийышт комсомольский пашалан келге анализым пуышашышт, чыла ситыдымаш-шамычым да нунын причиныштым тӱжвак луктышышт кӱлеш. Тыгак сай паша примерымат шылтен кодыман огыл. Комсомольский конференций — политический ден практический школ лийшаш.

Делегат-шамыч комсомольский организацийын пашажлан оценкым пумашке поснак серьезно относитлашышт кӱлеш. Тидын годым зазнайствым, кичливостым да йӧрдымӧ оценкым пумашым допускатлыман огыл.

Ӧршаш уке, делегат-шамыч Ленинско-Сталинский принцип дене руководствоватлалтын, руководящий органыш Ленин—Сталин партийлан мучашыш шумеш преданный еҥ - шамычым сайлат.

ВЛКСМ организаций-шамыч кушкыт

Куженерский РКШ пеленсе первичный комсомольский организаций отчетно-выборный погынымаш деч вара пашажым икмыняр саемден. Несоюзный молодежь коклаште массово-воспитательный пашам сайын шындыме дене молодежь комсомолыш пура.

Пытартыш жапыште комсомолыш угыч 33 самырык рвезе ден ӱдыр-шамычым пуртымо. Комсомольский организаций кызыт 53 еҥ марте кушкын. Кажне комсомолец кызыт политучебо дене авалтын.

Б. Александр.

* * *

Морко педучилище пеленсе комсомольский организаций несоюзный молодежь коклаште политико-воспитательный пашам ятыр саемден. Тиде паша комсомольский группа гоч ышталтеш. Нуным групповой комсомольский погынымашлашке ӱжыт. Тушто ВКП(б) ден ВЛКСМ кӱшӱл орган-шамычын пунчалыштым да партий ден правительствын пунчалжым лончылат. Тыге нуно комсомольский илыш дене знакомитлалтыт. Пытартыш комсомольский погынымашеш 7 еҥым комсомолыш пуртымо. „Организацийыште чылаже 120 комсомолец шотлалтеш.

Кочкарев А.

* * *

Руя-сола пелэ кыдалаш школ пеленсе первичный комсомольский организаций (Роҥго район) тунемше молодежь дене паша ыштымашым саемден. Нунын коклаште комсомол нерген умылтарымаш паша ышталтеш. Садлан кызыт комсомолыш 4 тунемше пурыш. Моло отличник-тунемше-шамычат пураш ямдылалтыт.

Кожевников.

„Родинам аралаш ямде улына"

Йошкар-Оласе Марпедрабфакыште ГСО, ПВХО да стрелковый кружок-шамыч почылтыч. Тышке ятыр тунемше-шамыч возалтыч. Теве ГСО кружокышто 90 еҥ, стрелковый кружокышкат шукын возалтыныт.

Кызыт кружок-шамыч пашам виян ыштат. Тунемше-шамыч чыланат нормым сдатленыт. Нунын коклаште ятырже 3—4 оборонный значокан улыт. „Шкенан чапле родинам аралашлан ме ямде улына"—маныт значкист-тунемше-шамыч.

А. Иванов.

Оршанке район, Кучкинский пелэ кыдалаш школышто тунемше-отличник пионер, комсомолец-шамыч. (Шола гыч пурлашке): Ивняков Леня, Кузьминых Нюра, Бахтина Лира, Бастраков Виталий, Софронова Валя, Полушин Василий.

Фото С. Чуршуковын.

Советский Союзышто

Советский Союз герой Гризодубова, Осипенко да Раскова йолташ-шамычын рекордыштым международный рекордлан признатлыме

СССР Центральный аэроклубын авиационно-спортивный комиссийын Тӱнямбал Авиационный Федераций (ФАИ) президиум ден Советский Союз герой Валентина Гризодубова, Полина Осипенко да Марина Раскован рекордыштым вияш линий дене мӱндӱркӧ чоҥештымаште („С" класс дене) международный ӱдрамаш рекордлан утвердитлыме нерген официальный увертарымашым налме.

Пале, тиде героический чоҥештымаш сухопутный кок моторан „Родина" самолет дене Москва—Дальний Восток (Амгунь энгер район) маршрут дене тений 24—25 сентябрьыште лийын.

Лӱддымӧ советский кум героиня-шамыч вияшын нигушак шичде 5.908 километрат 610 метрым чоҥештеныт.

Я. М. Свердлов музей

1939 ий 16 мартыште ленин-сталин партийын кугу деятельже Я. М. Свердловын колымыжлан 20 ий темеш. Яков Михайлович Свердловын волгыдо образшым тошто уральский пашазе-шамыч пеш сайын шарнат да шке шӱмыштышт аралат. Тудын лӱм дене Уралын промышленный центрже—ожнысо Екатеринбург ола лӱмдалтын.

Я. М. Свердловын колымыжлан XX ий темме кечыжым палемдыме кечын Свердловскеш музей почылтеш. Музей Карл Либкнехт уремын 26 № пӧртеш организоватлалтеш. Тушагын Свердлов йолташын инициативыже дене 1905 ийыште партийный агитатор да пропагандист-шамыч школым почмо ыле. Яков Михайлович тиде школышто лекцийым лудын.

(„Правда" гыч).

САМАРСКИЙ АТС

Москваште Самарский автоматический телефонный станцийым строитлымаш пытаралтын. Тудо 10 тӱжем абонентым обслужитлен кертеш. У АТС-ын действиян районжо—Ярославский шоссе, 1-й Мещанский урем, Грохольский переулок, Каланчевский урем, Селезневский урем да молат. Самарский АТС „И" буква гыч погалташ тӱҥалеш.

21 ноябрьыште СССР связь наркомын специальный комиссийже станцийым приниматлымашке приступитлен. 5 декабрь марте паша ышталт шуктышаш. Тиддеч вара первой очередь эксплоатацийыш станцийын 4000 номерже пуалтеш. Кокымшо очередьым (2000 номер) декабрьын пытартышыштыже колташ намечатлыме, а кодшо 4000 номерым—1939 ийын первой кварталыште.

(„Правда" гыч).

Польша ден Венгрийын захватнический притязанийышт

Лондон, 25 ноябрь. Английский газет-шамыч чехословацкий границеш шолдра польский войскам чумырымо нерген увертарат. Тыге, „Ивнинг стандарм" газетын увертарымыже почеш, Закарпатский Украинан границыже мучко польша 7 дивизийым чумырен. Тиддеч посна 40 тӱжем войска румынский границеш чумыралтын. Румыний Чехословакийлан полшаш тӧчаш тӱҥалеш гын, тиде войска Румыний ваштареш кредалаш тӱҥалеш. Польша ден Венгрий Закарпатский Украинаш 27 ноябрьыште нападенийым ышташ шонат.

204

У КОМСОМОЛЬСКИЙ РУКОВОДИТЕЛЬ-ШАМЫЧЫН ПАШАШТ

КУЗЕ МЕ РЕШЕНИЙЫМ ИЛЫШЫШ ПУРТЕНА

Отчетно-выборный погынымаш у комсомольский комитетлан пашаштыже чыла ситыдымашым тӧрлаташ да пашам сай ышташ тӱҥалаш практический указанийым пуыш.

Ме нине указаний-шамычым илышыш пурташ виян пижын улына.

Комсомольский погынымашлан сайын ямдылалтына. Комсомолец-шамычлан погынымаш нерген да тушто онычшаш вопрос - шамыч нерген 3 кече ончыч увертарена. Садлан комсомолец-шамыч погынымашыш сай ямдылалтын коштош тӱҥалыныт.

Мемнан пропагандист уке ыле. Погынымаште райкомол деч пропагандистым йодаш решенийым лукна. Кызыт райкомол пропагандистлан Фурзиков йолташым ойырен. Пропагандист занятий эртараш сай ямдылалт толеш. Комсомолец-шамычат сай ямдылалт коштыт.

Ме шкенан пашаштына несоюзный молодежь дене паша ыштымашым тӱҥ задачылан шындышна. Нунылан ВЛКСМ устав ден программым умылтарена, политкружоклашке шупшын улына.

Комсомолец-шамыч тыгак несоюзный молодежат художественный книгам да газетым эреак лудын шогат.

Пионерский отряд пашам пеш начар ыштыш. Комсомольский организаций тудым вуйлатен огыл. Кызыт вожатыйлан комсомолка Романова йолташым шогалтышна.

Но тидын дене пырля ятыр ситыдымаш-шамычат улыт. Осоавиахим, СВБ организаций-шамыч пашам тошто семынак ыштат. Осоавиахим организаций председатель Загайнов да СВБ организаций председатель Романов йолташ-шамыч отчетно-выборный погынымаш гыч шкаланышт нимогай выводым ыштен огытыл.

М. В. Козырева.

Ронго район „Азнур" колхоз пеленсе ВЛКСМ комитет секретарь.

Отчет ден выбор пашам саемдаш полшыш

Нартас ял озанлык техникум пеленсе ВЛКСМ комитет (Марий-Турек район) отчетно - выборный погынымаш деч вара шке пашажым ятыр саемден. У комсомольский комитет пашам саемдаш политико-воспитательный паша гыч тӱҥалын. Кажне политкружокым квалифицированный пропагандист-шамыч дене комплектоватлен. Кружоклаш комсомолец - шамыч желанийышт почеш возалтыныт. Садлан кружоклаште тунеммаш организованно, интерес дене эрта.

Комсомольский комитет комсомольский погынымашым молодежым воспитатлыме школыш савыраш задачым шынден.

Молодежь коклаште воспитательный пашам саемдымаш комсомольский организацийлан кушкашыжат ятыр полшен. Кок тылзе жапыште гына 30 тунемшым комсомол радамыш пуртымо. Кызыт комсомольский организаций 115 еҥыш шуын.

Комитет комсомолец - шамычым общественный пашашке эреак шупшын шога. Верховный Советлашке сайлыме годым агитаторлан пашам ыштыше-шамычым чылаштымат агитаторланак пеҥыдемдыме. Кызыт агитаторлан 25 комсомолец пашам ышта. Адак сайын пашам ыштыше агитатор-шамычым Овечкина, Бладурина, Королев, Шулепов, Конышев, Федорова, Куршаков да моло йолташмытым пропагандистлан выдвигатлыме. Комсомолец-шамыч художественный книга-шамычым эреак лудын шогат.

Тошто комсомольский комитет состав комсомольский озанлыклан нимогай вниманийымат ойырен огыл ыле. Комсомол озанлыкыште нимогай шотат уке ыле. Кызыт чыла протокол-шамыч сай оформитлен ургымо улыт. Учетат сай организоватлалтын.

Добровольный общества ден кружок-шамычат пашаштым ятыр саемденыт.

С. Иванов.

Поволжский лесотехнический институтын электротехник кабинетыште доцентын обязанностьшым шуктышо К. К. Мельников студент-шамычлан электроприбор дене знакомитла. Фото Овечкинын.

ПАША САЕМАШ ТӰҤАЛЫН

Ронго район „Социализм верч" газет редакций пеленсе первичный комсомольский организаций шке пашажым отчетно-выборный погынымаш деч вара ятыр саемдыш.

Отчетно-выборный погынымаш марте политический воспитаний паша комсомолец-шамыч коклаште начар шындыме ыле. Посна комсомолец-шамыч политучебышко пеш шуэн коштыныт. Иванова, Пекешина да Алмакаева йолташ-шамыч 5—6 занятий гыч коденыт.

Пытартыш жапыште тиде ситыдымаш - шамычым тӧрлатыме. Кызыт чыла комсомолец-шамыч политучебышко коштыт.

Тыгак выбор деч ончыч посна комсомолец-шамыч газетым огыт нал ыле. Кызыт чыла комсомолец-шамыч „Марий Коммун", „Рвезе коммунист" газет-шамычым налыт да лудын шогат.

Отчетно-выборный погынымаш деч вара первичный осоавиахим, МОПР организаций-шамычым организоватлыме. Но каласаш кӱлеш: нине организаций-шамыч иктыштат пашам кӱлеш семын ышташ тӱҥалын огытыл. Добровольный общественный организаций-шамычым вуйлатымашыш комсомолыш угыч пуртымо-шамычым шогалтыме. Кузе пашам шындышаш нерген нуно але сайын огыт шинче. А комсомольский организацийын секретарьже Ярыгина йолташ нунылан практический полышым пуэн ок шого.

Первичный организацийын пашаште ситыдымаш - шамычат але ятыр улыт. Отчетно-выборный погынымаш деч вара ик комсомольский погынымашат лийын огыл. Тыгак ВКП(б) Историйын Краткий курсшо дене ознакомитлымашат пытартыш жапыште ок эртаралт. Тиде пашам секретарь Ярыгина йолташлан поручитлыме ыле. Но але марте шке пашажым тудо перестроитлен огыл.

Н. Шигаев.

РУКОВОДСТВЫШ У ЕҤ-ШАМЫЧ ТОЛЫНЫТ

Мемнан республикыште первичный комсомольский организацийлаште руководящий орган-шамычын отчет ден выборышт тӱҥ шотышто пытен. Отчетно-выборный погынымашым 1192 первичный комсомольский организаций-шамычлаште эртарышаш ыле гын, 1198 первичный организацийлаште эртарыме да 31 организацийлаште ямдылалт шудымылан переноситлыме.

Отчет ден выборым эртарыме 1198 организаций гыч 677 организаций-шамыч пашаштым удовлетворительныйлан, 388 организаций-шамычын пашаштым неудовлетворительныйлан, 22 организаций-шамычын сайлан да 26 организацийын начарлан шотленыт. А 85 организацийлаште выборым гына эртарыме. Тиде мемнан республикысе ВЛКСМ райком - шамычын ятыр первичный организаций-шамычым, утларакшым колхозный организаций-шамычым начар вуйлатымыштым ончыкта.

Отчетно-выборный погынымашлаште 17210 комсомолец гыч 15043 комсомолец але 88 процент участвоватлен. Нунын кокла гыч 9 процентше уважительный причин дене участвоватлен кертын огытыл.

Отчет ден выбор кодшо ийласе деч ятыр сай да организованно эртен.

Отчетно-выборный погынымашлаште, утларакше, бдительностым нӧлталмашке, ВКП(б) Историйым келгын тунеммашке, выдвиженец-шамычлан полышым пумашке стахановец-шамыч да несоюзный молодежь дене пашам ыштымашке да оборонный паша ден антирелигиозный пропагандым саемдымашке вниманийым уделитлыме.

Прениyыште выступатлаш возалтше 6487 еҥ гыч 6429 комсомолец выступатлен.

Лопатинский древкомбинатыште отчетно - выборный погынымаш поснак кӱкшӱ идейно - политический уровенеш эртаралтын. Прениыште 33 комсомолец выступатлен. Нуно чыланат комитетын пашажым да посна комитет член-шамычым лӱдде, чот критиковатлышт. Тыгак Кужеҥер район Иван-Сола кыдалаш школ пеленсе комсомольский организацийыште да моло вереат отчетно-выборный погынымаш-шамыч критикым кумдан шарымаш дене эртеныт.

Южо вере отчетно-выборный погынымаш-шамыч ӱлӱл идейно-политический уровенеш да критик ден самокритикым ситыдымын шарымаш дене эртеныт.

„Чодра-Марий" колхоз пеленсе первичный организаций секретарь Кудрявцев йолташ (Йошкар-Ола район) отчетым самокритичне огыл ыштен. Погынымашыш ятыр комсомолец шамыч толын огытыл. Критик уке ыле. Тыгак критик да самокритик деч посна Морко районысо „Элнет вий" колхоз, Шоруньжо пелә кыдалаш школ пеленсе организацийлаштат эртен.

Посна ВЛКСМ райком-шамыч отчетно-выборный погынымашым оперативно вуйлатен огытыл. Садлан Параньга, Пектубай да моло районлаштат внутрисоюзный демократий ден ВЛКСМ ЦК-ын инструкцийжым пудыртымаш лиеден.

Пектубай район, М. Горький лӱмеш колхоз пеленсе ВЛКСМ организацийыште инструкций почеш комитетым сайлаш кӱлеш ыле гын, тушто первичный организацийын секретарьжым велә сайленыт.

„Алдан" колхоз пеленсе комсомольский организацийыште (Параньга район) первичный организаций секретарь ден районный конференцийыш делегатым открытый голосований дене сайленыт.

Отчет ден выборым эртарыме жапыште посна комсомольский организацийлаште комсомолым калык тушман кашак, морально разложивший элемент - шамыч деч эрыкатлымаш ятыр верч кучедалмаш кӱлеш семын лийын огыл. Садлан Моркинский больницысе комсомольский организацийын руководящий органышкыже сомнительный еҥ-шамыч верештыныт.

Первичный комсомольский организаций-шамычын руководствышкыжо утларакшым у еҥ-шамыч толыныт. Республик мучко секретарьлан сайлыме 1198 комсомолец гыч 797 еҥже первой гана сайлалтыныт. Ӱдрамаш кокла гыч секретарьлан 201 еҥым, секретарьын заместительжылан 405 еҥым да комитет членлан 249 еҥым сайлыме.

Лопатинский древкомбинат пеленсе ВЛКСМ комитет секретарьлан эн сай стахановка Гайнанова йолташ, Марготипографий пеленсе ВЛКСМ комитет секретарьлан стахановка Антонова йолташ сайлалтыныт.

Комсомольский организаций-шамычын руководствышкышт у еҥ-шамыч толмаш ВЛКСМ райком-шамычым нунылан эреак практический полышым пуэн шогаш обязатла. Садлан кызытак первичный организаций секретарь - шамыч дене союзный паша вопрос дене 2—3 кечаш семинарым эртарыман. Тиде семинарым райкомол секретарь-шамычлан шкаланышт вуйлатыман. Семинар эртарымаште кугу полышым ВКП(б) райком-шамыч пушаш улыт.

ВЛКСМ Обком секретарь— Г. И. КОНДРАТЬЕВ.

СЕРГЕЙ МИРОНОВИЧ КИРОВ

Колымыжлан 4 ий темме вашеш

4 ий ожно тошто ленинско-сталинский большевистский гвардийын ик эн сай боецше мемнан дечын ойырлен кайыш. Фашистский, зиновьевско - троцкистский наймитын пуляже мужественный еҥын, мемнан партийын ик эн ушан еҥжын илышыжым кӱрлӧ.

Сергей Миронович Кировын лӱмжӧ, тудын обликше, тудын нерген шарнымаш нигунамат ок мондалт, калык шке сознанийыштыже курым дене ашнаш тӱҥалеш. Кировын чыла илышыже раш, трудовой да благородный ыле. Киров йолташ тӱҥалтыш гыч мучашыш шумеш шкенжын чыла вийжым революцийын пашажлан пуэн.

Сергей Миронович Вятский губернийыш, кугу огыл Уржум олаш 1886 ийыште шочын. Тудын аваже ургызо улмаш, чехотко чер дене шулен. Ачаже пашашке коштын. Йоча отлично тунемын, изиже годымак ссыльный революционер-шамыч дене палыме лийын да изиш кугурак лиймекыже—1904 ийыште, первой русский революций деч ик ий ончыч—пеҥгыде большевистский активист лийын. Киров тунам Сибирыште—Томск олаште пашам ыштен. Туштo Киров йолташ боевой пашазе дружинын организаторжо лийын, полиций ден кугыжан войскаже-шамыч ваштареш вӱр йоктарышан кучедалмашеш шкенжым да молодежым калитлен. Сергей Миронович шке илышыштыже шуко репрессийым чытен. Но тудо кугыжан терроржо ончылан вуйжым сакен огыл. Тюрьмаште Сергей Миронович подпольный большевистский журналым луктеден. Туштанак, тюрьмаште, йолташыже-шамыч дечын налме марксистский литературым йӱдшӧ-кечыже лудын.

Тыге Киров погынымашлаште, кучедалмаште, тюрьмаште калитлалтын. Мланде йӱмалсе ик подпольный типографийым организоватлымылан Кировлан кужу жапаш каторга грозитлен. Но тудо пералтыш деч шылын утлен. Сергей Миронович Северный Кавказыште шке пашажым уло вийже дене да нойыде ышташ тӱҥалын. 1912 ий. Кировым пашазе-шамыч, кресаньык - шамыч курык коклаште илыше калык-шамыч шинченыт да йӧратеныт. Тудо кӧн ойгыжо улмаш гын, ойгым йомдарен, кумылым веселаҥден моштен. Тудо еҥ-шамычлан эн кӱлешан паша нерген сайын умландарен моштен. Тудо чылажымат писын да виян ыштен.

Гражданский сар тӱҥалмеке Кировын натуржо эше кумдан шарлен. Контрреволюций Кавказым шуопшын налаш тӧчен. Тунам Киров каласен: „....Кугу скалын шынчырже лачак тугай виян преграде лийын шога, кудын пелен реакцийын чыла вийже шаланат". Шемер - шамычын Пятигорскышто да Владикавказыште эртыше исторический с'ездыштын руководительже Киров лийын. Кировлан чыла велымат угрожатленыт—шке собственностьыштым йомдарымышт дене янлыкыш савырныше бек-шамычат, помещик-шамычат, конно-заводчик-шамычат, духовенстват.

Нимо деч лӱдде Киров калыкым кредалмашке кынелтен. Тудо пеш нелэ экспедицийым ыштен, Северный Кавказын армийжылан Москва гыч оксам да оружийым конден. Ик вере вӱд гоч вончымо годым оксам наҥгайше машина ий йӱмак пурен каен. Киров лачак тиде верыште дежуритла улмаш. Машина пурен каймек Киров водолаз - шамычым муын, вӱд йӱмач чыла оксам луктын, тудым шке коштен да утюг дене гладитлен.

Вооруженный кредалмашын эн нелэ жапыштыже, 1919 ийыште Сергей Миронович Астраханский фронт дене руководитлен.

Тушман-троцкист-шамыч Астраханьым тушман-шамычлан пуаш да Волга эҥер мучко Северыш—Москвашке интервент-шамычлан корным почаш тӧченыт. Киров тушман - шамычын тиде тӧчымыштым кӱрлын, кӱртньӧ гай обороным ыштен. Мемнан калык шарнашыже кӱлеш: Киров ошо-шамычлан Чапаевым пуштмыштлан ӱчым шуктышо полководец, военачальник лийын. Кировын вуйлатыме военный моряк каспиец-шамыч, Александровский фортышто, Чапаевым пуштшо ош армий-шамычым йыр авырен налыныт да лаштыртеныт. Ошо-шамыч кокла гыч иктат утлен кертын огыл.

Киров Каспийыште, Северный Кавказыште лийше кугу сарыште победитель лийын. Тудын командованийже дене войска шамыч Бакум утареныт.

Киров Сталин йолташын ик эн верный да лишыл соратникше лийын. Мирный строительствыш вончымеке Киров Бакушто нефте промышленностьым нӧлталмаштат, грузинский калыкым меньшевистский ига деч утарымашат, Северный Кавказыште илыше горец калык - шамыч коклаште чын, советский, братский взаимоотношенийым ыштымаштат пеш кугу пашам ыштен. Горец калык-шамыч Сергей Мироновичым пеш чот йӧратеныт. Тудым нужылгын „Кира" манын лӱмденыт. Тудым шерге уна семын вашлийыныт, шке аулышт гыч арня мартен колтен огытыл, „Кира" Северный Кавказысе калык герой-шамыч кокла гыч эн тале геройжо лийын.

Сергей Миронович Йошкар Армийым пеҥгыдемдыме пашашкат шуко вийжым пыштен.

Тудо ленинско-сталиский позицийыште пеҥгыдын шоген, партийын да калыкын чыла тӱрлӧ тушманжым шырпын шалатылын. Киров пашазе ден кресаньык-шамычын кӱлешыштым келгын шинчымыж дене виян улмаш. Киров кеч кунамат раш, простан да виян ойлен, тудын шомакше-шамыч колыштшо-шамычын шӱмешышт пеш шуко ийлан кодыныт. Киров 1925 ий декабрьыште Ленинградыш каймыж мӧнгӧ троцкист ден зиновьевец-шамычым громитлен. Тиде олан калыкше-шамыч Кировым пеш чот йӧратеныт.

Тудо Ленинградым сайын тунемын, чылак коштын пытарен. Крайын да олан чыла кӱлешышкыжат—нелэ промышленностьын пашашкыжат, оборонын пашашкыжат, школьный пашашкат, транспортын пашашкыжат, научный пашашкат келгынак пурен. Киров первой советский трактор-шамычым, турбин-шамычым лукмаштат, мемнан первой корабль-шамычым колтымаштат присуствоватлен.

Киров партийын да калыкын ик эн йӧратыме вождьшо ыле. Тудын многогранный натуржо ий гыч ийыш вияҥын.

1934 ий. Киров вийын ушын пеледалтме жапыштыже лийын. Тудын илышым наблюдатлыме запасше, еҥым шинчымашыже пеш кугу улмаш. Киров мемнан элын чыла Северо-Западный крайжым кынелтен. Тудо Беломорско-Балтийский канал нерген, Северный военный флот нерген, у фабрик-шамыч нерген, Кольский полуостровышто у завод-шамыч нерген тыршен. Тудо чыла шине районлашке шкеак коштын да шке почешыже пашашке шӱдӧ тӱжем дене еҥ-шамычым наҥгаен.

Фашизмын тарзыжын лук гычын подлый лӱймашыже Сергей Мироновичын вияи, волгыдо илышыжым кӱрлӧ. Киров смольныйышто шке кабинетшын омсаж вoктен, шке постешыже йӧрлын. Нелэ увер шарлымеке чыла мемнан кугу калык чот ойгырымаш да келге траур дене авалтын. Мемнан калыкын колшо таҥже да геройжо дене прощатлымыже годым завод гудок-шамычат айдеме семын ойгырен шортыныт. Сталин тымыкыште лум ӱмбачын упшыжым налын да колотка шеҥгечын ошкеден.

Тушман - шамычлан Сергей Мироновичым пуштмыштлан мемнан калык заслуженный вашмутым пуэн. Честный советский калык-шамыч да мемнан НКВД пытартыш ийлаште троцкистско-бухаринско-зиновьевский бандит - шамычым кученыт да нуным пытареныт.

Сергей Мироновичын колымыжлан 4 ий шуэш. Шке речлаштыже тудо ойлен: „Йомдарымаш ончылан ӧраш огыл", „Смело, кӱшкӧ нӧлтымӧ вуй дене ончыко каяш..." Тиде мемнан правил, тиде мемнан калык обычай. Мондыдымо народный боецын колымо идалыкыштыже чыла советский калык шке кугу пашажым кӱртньӧ гай коммунистын, военачальникын, вождьын, Сталинын соратникшын—Кировын чыла шке илышыжым пумо пашажым шукташ кок гана шукемдыме вийже дене пижеш.

Всеволод Вишневский.

С. М. КИРОВ МУЗЕЙ

ВКП(б) Центральный Комитетын пунчалже почеш Ленинградеш С. М. Киров музей ышталтын. Музейын 14 залыштыже, партийын да чыла советский калыкын йӧратымыже революцийын пламенный трибунжо—Сергей Миронович Кировын замечательный илыш корныжо ончыкталтын.

Музейыште С. М. Кировын—Сережа Костриковын йоча да юношеский илышыже, тудын шочмо верже—Уржум ола, гектограф дене революционный листовкым печетлыме подпольный типографийын макетше ончыкталтыт.

Музейыште С. М. Кировын 1907—1917 ий коклаште революционный деятельностьшо нерген шуко интересный экспонат-шамычым погымо.

1917 ий. Владикавказский совет Кировым Всероссийский совет-шамычын II с'ездышкыже делегатлан колта. Сергей Миронович Ленин ден Сталин вуйлатыме почеш советский власть ыштымаште активнын участвоватла.

Музейыште Кировын илышыштыже эн героический страницыжлан — Астрахань оборонылан посна залым ойырмо. Киров—XI армий Реввоенсоветын членже. Тудо кӱртньӧ кид ден контрреволюционный заговор шамычым шалата, Волгын аҥжым чаплын оборонитлымашым да белогвардейский банда шалатымашым организоватла.

Кировын бакинский период илышыжлан посвящатлыме залже пеш интересный. Тыште Кировын нефтяной промышленностьым восстановитлыме верч кучедалме нерген чапле материал ончыкталтын.

Кум залыште С. М. Кировын Ленинградский периодысо илышыже ден деятельностьым ончыктышо шуко материалым погымо.

Пеш шуко фотографий, картин да сӱрет - шамыч Сергей Мироновичын Ленинградысе да областьысе завод ден новостройко-шамычлаште лиймыжым ончыктат.

Траурный залыште музейыш толшо-шамыч Сергей Мироновичым злодейский пуштмо нерген правительственный сообщенийым, ВКП(б) ЦК ден Коминтернын обращенийыштым ужыт. Пырдыжыште пашазе организаций-шамычын колоткаш пыштыме венокышт. Сергей Мироновичын вӱран фурашкыжым музейыш толшо-шамыч кугун волноватлымаш дене ончат.

Посетитель-шамыч музей гыч Сергей Мироновичын чапле образшым шӱмыш пыштен, замечательный мутшо, пашаже дене вдохновитлалтын, партийын да чыла советский калыкын осал тушманже деке эше чот ненавистный лийын каят.

205

Союзный консультаций

Комсомольский погынымашым кузе эртарыман

Комсомольский погынымаш — комсомолец-шамычым политически воспитатлыше школ. Комсомольский погынымаш деч комсомолец-шамыч большевистский закалкым налыт. Садланак погынымашым моштен эртарыман.

Комсомольский погынымашым кузе эртарыман?

ВЛКСМ комитет секретарь але первичный организацийын секретарьже ончылгоч увертарыме погынымаш лийшаш вереш, ончыктымо жапыште погынымашым почеш.

Тиддеч вара погынымашым эртараш президиум сайлалтеш. Президиумын составшым погынымаш шке установитла. Президиум открытый голосований дене сайлалтеш.

Президиум председатель погынымашын ончылшо паша радамжым увертара. Тыге лончылен налмеке ончычаш паша радам пенгыдемдалтеш. Тидын мӧнгӧ погынымаш посна вопрос - шамычым лончылаш пижеш.

Погынымашыште иктаж могай вопрос нерген кутырымо годым, тиде вопросын вожшым, кужеч эн ончыч ончылно шогышо задаче-шамычым шуктымаш лектын шога, муман. Вараже, ситышын кангашен налмеке конкретный решений лукталтеш. Решений организацийын ончыкылык паша планже лийман, тудым ончыктымо срокышто тӱрыс шукташлан комсомолец-шамычым обязыватлыше лийже.

Решенийым погынымаш деч вара комиссий дене але президиум дене составитлаш ок лий. Погынымашым эртарымаште председательын рольжо кугу. Тудо погынымашым правильно вуйлатышаш. Погынымашым большевистский критик ден самокритикым виянден, кӱкшӱ идейно-политический уровенеш эртарыман. Погынымашын секретарьже протоколым да посна вопросшамыч дене решенийым сайын, раш оформитлашыже кӱлеш. Решенийым принимайымеке, тудын шуктылтмашыжым терген шогынымашым организоватлыман.

Кунам погынымашлан сайын ямдылалташ тӱҥалына, кунам вопрос-шамычым кӱлеш семын конкретно решатлаш тӱҥалына да решений шуктымашым терген шогаш тӱҥалына, тунам веле вучымо результатын шуын кертына.

Республиканский олимпиадылан ямдылалтыт

Ворошилов лӱмеш колхозысо молодежь (Тор'ял район, Кӱян Памаш ял совет) республиканский олимпиадылан виян ямдылалтеш. Кызыт тӱрлӧ национальный куштымаш дене муро-шамычым тунемыт.

Охотников Семен.

Липшинский механизированный лесопунктын шоферже, стахановец-комсомолец Комелин И. Тудо производственный заданийым 200 процентлан тема.

Фото Овечкинын.

Осоавиахимовский организаций пашажым саемдаш тӱҥалын

Марий-Сола пелэ кыдалаш школ пеленсе первичный осоавиахимовский организаций (Шернур район) пашажым саемдаш тӱҥалын. Кызыт член - шамычлан осоавиахимын задачыже-шамыч нерген доклад ыштылтын, адак винтовкым тунемыт. Стрелковый кружок шуко тунемше-шамычым „ЮВС" ден „ВС" значок-шамычлан нормым сдатлаш ямдыла. Кружок вуйлатыше комсомолец Милютин пашам йӧратен ышта.

Кызыт школышто угыч ПВХО ден ГСО кружок-шамычым организоватлыме. Тиде кружоклаште 50 тунемше пионер-шамыч членлан шогат.

И. Таныгин.

Капиталистический эллаште

США-н военно-воздушный вийжым виянгдымаш

Вашингтон гыч Юнайтед пресс агентствын увертарымыже почеш, военный министрын помощникше Джонсон тыге каласен: США президент Рузвельт военно-воздушный вийым оборонын первой линийыштыже шагал гын 12 тӱжем самолет марте шукташ шона. Кызыт США-н военный ден морской авиацийыштыже 10.500 самолет уло. Джонсонын ойлымыжо почеш, у военный самолет-шамычым ышташлан правительство 650 миллион доллар нарे оксам ассигноватлаш шона.

Англо - французский переговор

24 ноябрьыште Парижыште англо французский переговор тӱҥалын. Тыште Англий ден Францийын военный сотрудничествышт нерген да Германий ден Италий дек отношенийышт нерген мутланалтеш. Тугак испанский вопрос каҥашалтеш.

Английй могыр гыч переговорышто Парижыш толшо английский правительствын главаже Чемберлен да иностраный паша министр Галифакс участвоватлат.

Международный шахматный турнир

22 ноябрьыште Роттердамыште международный шахматный матч-турнирын 11-ше туржо лийын.

Советский гроссмейстер Ботвинник тӱнямбал экс-чемпион Капабланка деч 41-ше ходышто модын налын.

Турнир лидер Файн Эйвелан модын колтен.

Решевский — Керес ден Алехин— Флор партий-шамыч отложитлалтынныт.

Эрла отложитлыме партий-шамыч модын пытаралтыт.

23 ноябрьыште отложитлыме партий-шамычым модын пытарыме. Модаш тӱҥалде, Флор Алехинлан сдатлен. Решевский ден Ботвинник ничьям ыштеныт. Решевский ден Кересат ничьям ыштеныт.

Тыгеракын, 11 тур деч вара Пауль Керес (Эстоний) ончыч кая —7 очкожо уло, кокымшо ден кумшо верыште Ботвинник (СССР) ден Файн (США)—6,5 очко гыч. Нылымше верыште Алехин (Франций)—6 очко. Умбакыже Решевский (США)—5,5 очко, Капабланка (Куба)—5 очко, Эйве (Голландий)—4,5 очко да Флор (Чехословакий) — 3 очко.

Турнир мучашке лишемеш. Куд тур гына кодын.

24 ноябрьыште Гаагаште международный шахматный матч-турнирын 12-шо туржо лийын. Эйве Ботвинник деч сенген налын. Керес—Алехин партий Кереслан сай положенийыште отложитлалтын. Тугак Капабланка — Решевский партийым отложитлыме. Флор ден Файн ничьям ыштеныт.

Комсомоллан пӧлӧк

(„Пиалан илыш"—альманах. Маргосиздат. 1938 ий).

ВЛКСМ-ын XX-шо идалыкшым советский молодежь да чумыр калык у производственный сеҥымаш-шамыч дене вашлийыч. Комсомол ден несоюзный молодежь юбилейлан шуко сай пӧлӧк-шамычым пуэныт. Марийский литературный молодежат Ленинский комсомолын XX идалыкшылан пӧлӧкым—литературно-художественный альманахым пуэн.

Тӱҥалтыш уло. Тыгай сай тӱҥалтышым, партийный организаций-шамычын полшымышт дене рвезе поэт-писатель-шамыч ыштеныт.

Альманахеш печатлалтше произведенийын темышт—тиде молодежын эн йӧратыме теме: чудесный элна, гениальный Сталин, зажиточный да культурный илыш, стахановский движений, молат. Содержаний шотыштат уда огыл. Альманахыште келге содержанян, мастарын возымо, чапле идеян произведений-шамычат шагал огытыл.

Ленинско-Сталинский комсомол шко радамже гыч талантливый самырык поэт-писатель-шамычым кушта. Мутлан Казаков Миклайым налына. Казаков келге идеян да содержанян, мастарын возымо произведений - шамычым пуэн.

„Могане чудесный герой-
шамыч кушкыт!
Могане чудесный элнаже
мемнан!
Ончалза кеч кушко: олашке,
пасушко—
Вет кажнын чурийже пеледше
тӱсан..."

(„Талант памаш")

Казаков илышым умла, илышым тунемеш, илыш дене кушкеш. Садлан илыш гыч реальный произведений-шамычым пуа

„... Ме Ленинын рельс ден
нигуш тайныде,
Умбак каена нимо дечын
лӱдде,
Ме чот каена нойыде нимаят,
Мемнан поездна коммунизмыш
кая..."

(„Поезд").

Казаков Миклайын стихше-шамыч мемнан элын кушмыжым, могуществыжым, мемнан советский калыкын у сеҥымашыже-шамычым, зажиточный да культурный илышыжым раш ончыктат. Поэт ок вашке, чыла могыр гыч стихше-шамычым терген налеш, ик гана огыл тӧрлата. Казаковын почеламутшо - шамыч пеш кугу воспитательный значенян улыт, калык нуным йӧратен лудеш.

Ончыкташ кӱлеш, „Поезд" почеламутышто автор ончыкылык илыш корным йоҥлыш ончыктен, класс кучедалмашым чыла вере умлен шуктен огыл, илышлан шыма корным пуэн.

„...Кудал поезд писын. Корнетше шыма.
А насыпет, пуйто шуйналтше
вынер..."

Илыш корнышто класс кучедалмаш йомын кодын, тиде кок строчко йоҥылыш.

Вес талантливый рвезе поэт В. Рожкин марий литературышто кугу верым налын шога. Альманахыштат кугу верым пумо. Рожкин — чот требовательный. Садлан тудын почеламутшо-шамыч выдержанный, келге содержанян, куштылго форман улыт.

Рожкин илыш деч ок ойырло, илышым тунемеш, кушкеш, сай почеламут-шамычым пӧлӧкла.

„Икияшлык
Мотор сае шурно шочын.
Тыгай шурным
Ужын огыл нигӧат,
Таня теве
Тӱред вончыш корем гочын
Пидше-шамыч
Сай паша верч таҥгасат.
. . . .
Паша дене
Вӱр модеш да шӱм шолеш..."

(„Пиалан пеш мемнан илыш").

Але „Ме шулдыран тукым" почеламутшым налына.

„...Ме первой лишемна тый
декет, ший кече,
Ме первой тӱняште рекорд
ден лекна.
Ме шӱдӧ тӱжем ден улына—
юж пече,
Ме—шулдыран тукым рвезе
элнан..."

Тыште айдемын чувствыжо да мемнан сеҥымаш-шамыч раш койыт. Рожкинын темыже - шамыч — тиде мемнан Сталин, мемнан илышна, мемнан сеҥымашна-шамыч, мемнан элна.

Формо шотышто, Рожкин лудаш каньыле, куштылго формым пуа. Садлан рвезе поэтын почеламутшо-шамычым кумда калык массе куанен лудеш.

Дм. Орай „Стахановецын шӱмжӧ" лӱман художественный очеркым пуэн. Очеркист стахановец-шамыч ден пеҥгыде кылым куча, колхозник-шамычын койшыштым, йулаштым шинча. Тидлан верчын Орай стахановский движенийлан кугу проблемым шындыше очеркым пуэн. Орай—ойлан поян, тудын очеркше художественный. Но каласаш кӱлеш, Орай литератур вий деч ӧрдыштӧ коштеш, кылым ок кучо да тоштырак произведений-шамычым веле печатьыш колтылеш.

Альманахыште кугу верым Макс Майнлан пумо. Макс Майн ынде 8 ий годсек воза. Туге гынат, тудын тачысе стихше 8 ий ончыч возымо стихше деч шагал ойырла. А альманахыш „эн сай" стихше-шамычым поген печатлыме. „Вашлиймаш" лӱман почеламутшым налына.

„...А вараже...
Жап эрталтыш.
Меже коктын
Тӱҥалына вет
Икте весылан
Полшаш..."

але:

„—Максий тые,
Толынат тыш
Ой, кунам гын.
Тиде пагыт
Эртыш тыйын
Ой, кузе!..."

Мо тыште? Могай идейым Макс Майн луктын пуа? Могай содержанийже? Каласашат ӧрат. Тыште вик манаш, формализм! Ритмылан да рифмылан верчын ойым ваш-ваш ушыл шындымаш. Майнлан чот тунемашыже кӱлеш. Макс Майн таза огыл шӱлыш дене шӱла. Моктанымаш, кугешнен коштмаш — теве Макс Майнын койшыжо-шамыч.

Йомак шотышто. Музуров йолташ тыште пеш кугу йоҥылышым ыштен, религиозный да буржуазный шӱлышан йомакым пуртен.

Альманах оформлений шотышто нимолан ок йӧрӧ, нимогай художественность уке, стих пытартышеш сайрак концовкым, иллюстрацийым ышташ лиеш ыле, тидыжат ышталтын огыл. А стих-шамычше кылтала шӱшкын шындыме улыт. Грамматический да пунктуационный ошибке-шамычат ятыр улыт.

А. Ярыгин.

РЕДАКЦИЙ ДЕЧ: „Пиалан илыш" альманах нерген Ярыгин йолташын статьяже обсуждений шот деке печатлалтеш.

Отв. редактор—
К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Иошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.

Упол. Главлита Мар. АССР А—916. Иошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.